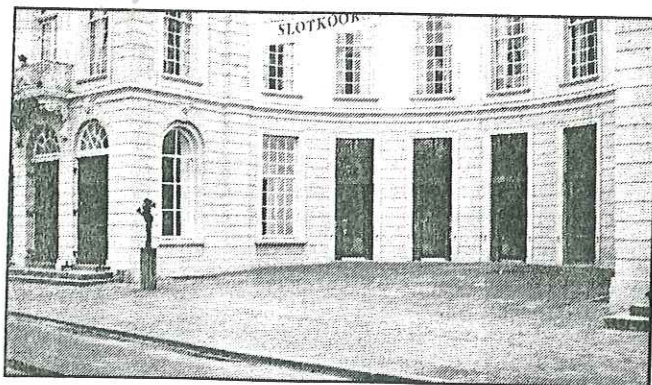

het voorplein met de
nieuwe glasdeuren
tussen twee zijpavil-
joens.

Cobouw 6-3-92

Respectvolle renovatie van Charles Vandenhove

Zo ontstond een transparante aanbouw die zich moeiteloos in het stadsbeeld lijkt te voegen. *Lijkt* te voegen, want dat is gezien door het oog van de vakman c.q. vakidoot. Veel Haagse burgers hebben grote moeite met zo eigentijdse aanbouw en hadden liefst iets 'in dezelfde stijl als de oude gevel' gezien. Opmerkelijk is dat niemand meer over die wat onafgemaakte oude situatie meer spreekt, zich die wellicht ook niet meer herinnert. Met deze tot op zekere hoogte terughou-

dend ontworpen aanbouw heeft Charles Vandenhove opnieuw getoond, nog steeds dergelijke moeilijke opdrachten aan de rand van een beschermd stadsgezicht, direct tegen een monument, goed vorm te kunnen geven.

Sol LeWit

De eigenlijke voorhal over de hele gevelbreedte aan het Korte Voorhout heeft aan weerskanten van het afgeronde voorplein twee naar voren uitgebouwde *paviljoens*. Op de begane grond zijn het nu ruime ingangsportalen, waarna men via glaspuien in de eigenlijke hal komt. Opmerkelijk is overigens, dat men via ramen vanuit deze paviljoens niet alleen het stadsgewoel op het Korte en Lange Voorhout waarneemt, maar ook de gebogen eigen voorgevel van Pieter de Swart ziet. De theaterdirecteur vroeg enigszins pathetisch waar men dat aantreft. Maar het is inderdaad tamelijk uniek, dát wel!

De achter- en zijwanden van de opgeschoonde hal kregen een wandtekening van Sol LeWit: een meesterwerk waarin de gelukkige samenwerking tussen architect en kunstenaar én het goede opdrachtgeverschap met de welwillende sponsoring van de Nutsspaarbank tezamen aanleiding vormden tot een meesterwerk. Elders in dit nummer van Cobouw is een kleurenfoto opgenomen met een meer vakmatige benadering van het werk. Hier is het de plaats om eindelijk van een volledig gelukt meesterwerk van Sol LeWit te spreken. In het Haags Gemeentemuseum heeft hij een redelijk geslaagde tekening in een trappehuis aangebracht, tegen de

gevels van 'de nieuwe vleugel' is een qua voorstelling en materiaalgebruik ongelukkig werk uitgevoerd en in een verzekeringskantoor in Leeuwarden was de ruimtelijke dispositie wat mij betreft onvoldoende om er een opdracht te aanvaarden. Met weemoed denk ik dan terug aan de prachtige werkstukken die al weer enkele jaren geleden in het Stedelijk Museum in Amsterdam werden aangebracht voor een overzichtstentoonstelling van Sol LeWit. Daar is er overigens geen enkele werk van aangekocht en na de tentoonstelling zijn ze weer verdwenen, zoals dat dan gebruikelijk is. Jammer overigens dat de kunstenaar ook niet de vrijgevigheid opbracht er een enkele cadeau te doen, zodat die in de toekomst weer gereproduceerd zou mogen worden; dat is de andere kant van wederzijdse zuinigheid.

Tapijtvervuiling

De halvloer was oorspronkelijk ook door Sol LeWit ontworpen. Het waren vierkanten met banen, min of meer aansluitend bij de wanden, uitgevoerd in zwart, wit en grijs. Deze zijn er niet gekomen. Een proefopstelling van het tapijt in een museum en later ter plaatse wees uit, dat vervuiling, maar ook nonchalant uittrappen van peuken en morsen met drankjes, het Stopera-effect hadden van het rose tapijt in de foyer van het Muziektheater in de hoofdstad.

Het komt me overigens voor, dat de lange banen natuursteen in wisselend wit en zwart marmer een betere oplossing vormen dan de wat minder ruimtelijke vierkanten met wisselende banen evenwijdig

Na een eerste fase met de restauratie van de voorgevel heeft de Belgische architect Charles Vandenhove nu de entreehal van de Haagse Schouwburg ingrijpend gewijzigd. De kassa's kregen onderdak in een transparante serre tegen de zijgevel. De hal werd in samenwerking met de minimal art-kunstenaar Sol LeWit een hedendaagse feestelijke ruimte achter de klassieke gevel van architect Pieter de Swart.

Architectuurkritiek

Door Wim van Heuvel

Charles Vandenhove is een tamelijk omstreden architect in Den Haag. In de omgeving van het station Hollands Spoor heeft hij een aantal gaten gevuld met pseudo klassieke vormwil 'die aan de omgeving zou zijn aangepast'. Het grootste gat moet er overigens vallen met de sloop van het kantoorgebouw van Gemeentewerken als die dienst te zijner tijd in het stadhuis van Richard Meier een plaats krijgt. De plannen voor die grootste vulling tonen opnieuw een formalisme in architectuuropvatting aan, waar vormwil het woonklimaat verre overtreft. Dat is een onkies verval in het werk van de Belgische architect, die ooit in Belgische bindesteden hedendaagse maar zeer respectvolle plannen ontwierp. Tegen deze achtergrond geniet Vandenhove in de Hofstad een matige reputatie. Op de persconferentie bij de opening klaagde hij bovendien zeurderig, dat een door hem gerealiseerde slechte binnenplaats in het stationskwartier niet tijdig van een fontein werd voorzien... Het zijn genante momenten als stedenbouwkundige en architectonische tekorten aan een 'manneke pis' worden opgehangen.

Schouwburghal

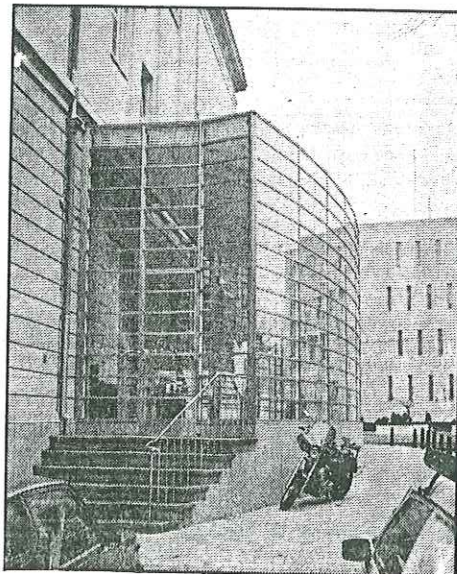
In de loop van de tijd is de hal van de Haagse Schouwburg grotendeels volslipt met afscheidingen voor kassa's en andere dienstruimten. Achter de monumentale gevel met een half rond pleintje aan het Korte Voorhout was dat een teleurstellende overgang tussen straat en theater. Toen Vandenhove hiervoor werd geraadpleegd, had hij in een Brusselse schouwburg net de koninklijke foyer ontworpen als een volstrekt hedendaagse renovatie van dat vertrek, overigens ook in samenwerking met Sol LeWit. Het betrof zo'n buitengewoon boeiende ruimte, dat een tweede kopie werd aangemaakt die onder meer op een overzichtstentoonstelling in De Beurs van Berlage te zien is ge-

weest. Dit ontwerp vormde aanleiding voor de Haagse opdracht. Er mag direct aan worden toegevoegd, dat dit ontwerp door collega's in de Haagse vakwereld met respect is ontvangen. Het verlenen van een opdracht aan een buitenlandse architect levert geen problemen op als de afweging bij de selectie voldoende zorgvuldig is geweest. Voor de schouwburg was dat vanaf het begin overtuigend.

Vandenhove begon het werk met het pandbreed leegslopen van de voorbouw. De kassa's verhuisden naar het trottoir tegen de zijgevel, die tot dan toe voornamelijk opviel door zijn ontbrekende afwerking en plaatselijke breedte van het trottoir.

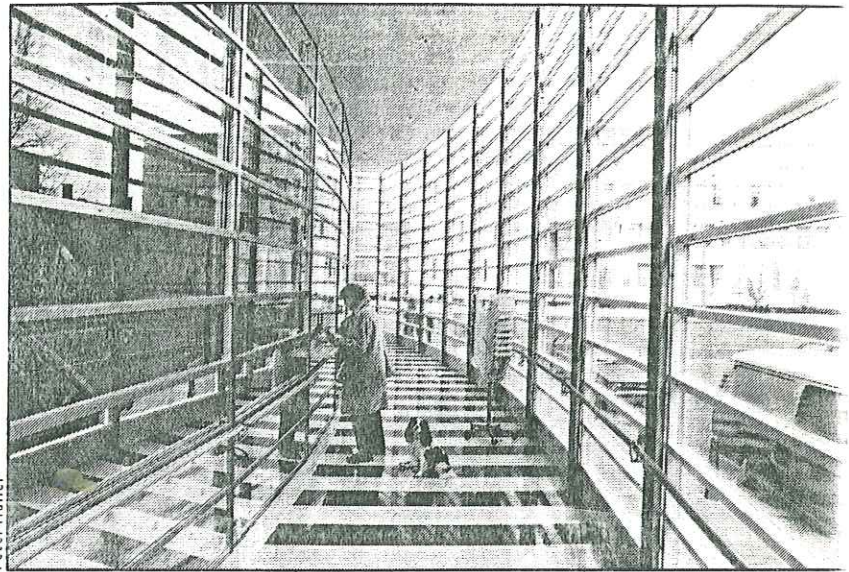
Een serre met kassa's

Om maar met de kassa's te beginnen, die zijn ondergebracht in een kleine serre met rondom een glazen gevel. De vloer ligt op het niveau van het basement en is onder de glazen vliesgevel uitgevoerd in natuursteen. Boven dit basement is de serre gebouwd met een licht gebogen gevel. Het glazen vlies bestaat uit een pui met roestvaststalen profielen waarin langgerechte glaspanelen zijn opgenomen, zodat een soort *ladderramen* ontstonden, zoals die ten tijde van de Amsterdamse School werden genoemd. De ramen lopen tot aan de dakrand en ontkennen de dikte daarvan. Ogenscheinlijk lijkt het pure vormwil, en dat is het tot op zekere hoogte, maar de glasmaat vloeit voort uit de hoogtemaat van de horizontale banen in het pleisterwerk van de gevel. Op deze plaats in de zijgevel kwamen die tot voor kort niet voor, maar wel direct in de daar op aansluitend voorgevel. Naar achteren toe is deze indeling nu ook in het pleisterwerk doorgezet.

De aanbouw van achteren gezien met terzijde de Amerikaanse ambassade van Marcel Breuer.

Interieur van de serre
met kassa's.

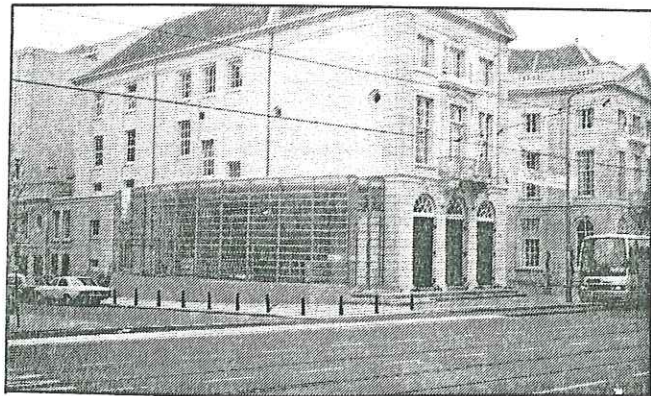
Peter Muller

en haaks op de voorgevel. Met de gekleurde banen in de wanden ontstond een verrassende overgangsruijtte tussen straat en klassiek ingerichte theaterzaal. De contrasten tussen voorgevel, hal en zaal zijn hevig en gaan wel enigermate gebukt onder nu marginaal vormgegeven garderobes en gangen op de verdiepingen. Maar podiumkunsten vertalen gedroomde werelden, mijn droom vond ik in deze markante hal verbeeld.

Oorspronkelijk zouden alle deuren aan het Voorhout worden vervangen door glasdeuren, en zou ook een luifel op het ronde voorplein worden opgenomen. Dat is ingewisseld voor een terughoudender aanpak met uitsluitend vervanging van de deuren aan het voorpleintje door in een terughoudende 'jarenvijftig-trant' een zo groot mogelijk glasoppervlak aan te brengen. Vooral in de avonduren is het werk van Sol LeWit daardoor ook van buitenaf zeer goed zichtbaar.

Detailering

Vandenhove heeft veel aandacht besteed aan details; soms werd het teveel. Op allerlei ruiten in de glasdeuren, met een frame van staal, zijn twee bolletjes met cirkels aangebracht, die ook zijn Haagse stationskwartier-ontwerpen kenmerken, dan echter als kapitelen van geprefabriceerde betonkolommen. Er was geen enkele verwantschap tussen beide werken voor het kopiëren op het glaswerk, dat bovendien ook overbodig is omdat de deuren door hun staalprofielen onmiskenbaar aanwezig zijn bij het passeren daarvan. Kortom een detail teveel dat irritant vaak terugkeert (overigens 'voor het laatst', zoals Vandenhove beklemtoonde). Het kassafront in de serre heeft een herhaling van de glasindeling met ladderramen van de gevel. Voor mij is dat wat teveel. Wel is gewoekerd met ruimte en een entresol ingebouwd met glazen vloer boven de kassa's. De vloer met zwart/witbanen is in deze kleine ruimte opnieuw teveel en vormt geen evenwicht met de horizontale gevelindeling. Toch zijn dat details; de goede smaak overheerst en maakte van deze entree een mij dierbaar samenspel van een architect en kunstenaar. Dat alles in samenspel met de monumentale architectuur vormt een voortreffelijke aanwinst in Den Haag.

Exterieur met opzij
de nieuwe serre voor
kassa's.